

Duurzame veehouderij vereist bedrijfsvergroting

C. Hermans (onderzoeker afdeling Synthese)

Van de 2 miljoen hectare landbouwgrond is circa 1,1 miljoen hectare grasland en 0,2 miljoen hectare maisland. De gangbare graasveehouderij is daarmee ruimtelijk de belangrijkste gebruiker in de agrarische sector. Deze vorm van graasveehouderij verdraagt zich echter nauwelijks met de overige functies van het landelijk gebied als waterwinning of natuurbeheer en -ontwikkeling.

Zo worden voor de teelt van gras en maïs grote hoeveelheden nutriënten aangewend in de vorm van kunstmest en dierlijke mest. Bovendien berust de productie van melk en vlees voor een groot gedeelte op krachtvoerimport, wat eveneens een hoge aanvoer van nutriënten betekent. Nutriëntenbalansen van individuele bedrijven en van de Nederlandse graasveehouderij vertonen dan ook een enorm overschot. Overschotten leiden tot ophopingen in de bodem en schadelijke emissies naar grond- en oppervlaktewater. De enige duurzame oplossing van deze problemen is gerichte verlaging van veebezetting en melkquotum op hectarebasis zodat de aanvoer van nutriënten niet meer boven de afvoer uitkomt (evenwichtsbemesting). Om een minimum inkomen te behouden dient de totale veestapel op veel bedrijven eerder te groeien dan af te nemen.

De verlaging van veebezetting en melkquotum per hectare dient dus op veel bedrijven te worden opgevangen met vergroting van de bedrijfsoppervlakte. Een dergelijke herstructurering van een gangbaar graasveebedrijf ten behoeve van het milieu, maar met behoud van bedrijfsrendement, is verkend met een concreet bedrijf in een natuur-ontwikkelingsgebied.

Deze verkenning is uitgevoerd in opdracht van de Stichting Agrarisch Welzijn Enschede (STAWEL) voor een gangbaar graasveebedrijf in het Oostelijk zandgebied. Kenmerkend voor het gebied zijn het kleinschalige landschap en esgronden, gelegen langs de beekdalen.

Toetsingsbedrijf

Het bedrijf heeft een omvang van circa 30 hecta-

Kenmerkend voor het gebied zijn het kleinschalige landschap en de esgronden

re, waarvan tweederde in gebruik is als grasland (15,4 hectare) of maisland (5,1 hectare). Het overige is bos. Het bedrijf heeft 4 kavels, waaronder een huiskavel van 7 hectare en een op minder dan 1 km van het bedrijf gelegen kavel van 8,5 hectare. In 1991 waren 35 melkkoeien aanwezig en 35 stuks jongvee. De gemiddelde melkproductie per koe bedroeg 6970 kg (4,72 % vet), het melkquotum bedroeg 241880 kg (4,72 % vet). Per melkkoe (inclusief jongvee) werd 2154 kg krachtvoer gevoerd. De overschotten per hectare in kg P, K en N bedroegen respectievelijk 38 kg, 173 kg en 496 kg.

Terugdringen overschotten

Deze overschotten treden jaar na jaar op. Daardoor stapelen nutriënten op in de bodem en spoelen uiteindelijk uit met alle gevolgen van dien voor de omgeving. De overschotten kunnen teruggebracht worden, met name voor P, door de aanvoer op het bedrijf af te stemmen op de afvoer, met dien verstande dat de reserves aan P in de bodem landbouwkundig gewenst en ecologisch aanvaardbaar zijn (P-AL-getal tussen 30 en 55). In dat geval spreken we van een duurzaam nutriëntenbeheer. Concreet komt het erop neer dat de aanvoer van P in de vorm van krachtvoer even groot moet zijn als de afvoer van P in de vorm van melk en vlees.

Duurzame veebezetting

De hoeveelheid krachtvoer die aangekocht mag worden bepaalt, samen met de hoeveelheid ruwvoer die geproduceerd kan worden, hoeveel vee op het bedrijf kan gehouden worden. Het aantal

voeder-grootvee-eenheden (v-GVE) dat per hectare voedergewas, aangevuld met een hoeveelheid krachtvoer P-equivalent aan de afvoer van melk en vlees, kan worden gehouden, is duurzame veebezetting genoemd. Eén v-GVE is equivalent aan de hoeveelheid energie, in kVEM per jaar, nodig voor een melkkoe van 600 kg en een meetmelkproductie van 4000 kg. Op die manier kunnen verschillende diersoorten en verschillende produktiviteiten per dier worden uitgedrukt in dezelfde eenheid. Hoe meer ruwvoer van uitstekende kwaliteit geproduceerd kan worden, des te hoger de duurzame veebezetting kan zijn.

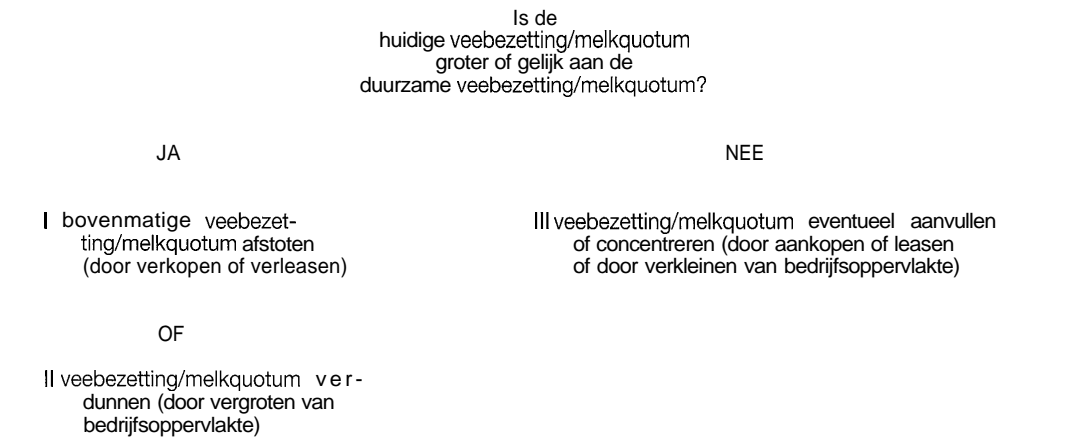
Duurzaam melkquotum

Een groter of kleiner deel van het vee op een bedrijf is melkvee. De meeste bedrijven bevinden zich ergens tussen een zuivere melkveestapel (alleen jongvee voor vervanging) en een zuivere vleesveestapel. Om te weten welk deel van de duurzame veebezetting uit melkvee bestaat, is het begrip duurzaam melkquotum ingevoerd. Dat is de hoeveelheid meetmelk (kg) die bij een duurzame veebezetting wordt geproduceerd en die varieert tussen 0 (zuivere vleesveestapel) en een maximum (zuivere melkveestapel, alleen jongvee voor vervanging).

Doorvoering op een bedrijf

Weet men de ruwvoeropbrengst van een bedrijf, dan kan de duurzame veebezetting worden berekend. Vervolgens kan een veehouder het duurzame melkquotum kiezen, gegeven het berekende maximum. Ondanks hun strikte karakter, bieden deze getallen een individuele veehouder ruime

Figuur 1 Aanpassing van graasveebedrijven, eerst aan de duurzame veebezetting, daarna aan het duurzaam melkquotum in drie varianten (I-III)

keuzemogelijkheden. De mogelijkheden hangen af van zijn lange termijnbedrijfsvisie en de uitgangssituatie van het bedrijf. Drie varianten (I-III) zijn ontwikkeld voor de graasveehouderij.

Varianten I en II staan voor een noodzakelijke extensivering ten opzichte van de huidige bedrijfsvoering. Variant I komt in aanmerking voor afbouwers bij gebrek aan een opvolger of vanwege gezondheidsredenen, en voor veehouders die er een deeltijdbaan willen bijnemen. Variant II is eerder voor veehouders die volledig op het bedrijf willen blijven werken. Variant III staat voor een eventuele intensivering. Deze variant is vermoedelijk voor de meer kapitaalkrachtige bedrijven met goede weidegronden voor melkvee of vleesvee.

Gevolgen voor het toetsingsbedrijf

Op het toetsingsbedrijf is de veebezetting groter dan de duurzame veebezetting (3,4 versus 2,3 v-GVE) en is het melkquotum groter dan het duurzame melkquotum (13000 versus 10300 kg meetmelk). Volgens figuur 1 komen varianten I en II in aanmerking. De veehouder wil een volledig

inkomen uit het bedrijf halen. Dan ligt variant II het meest voor de hand. Blijft de keuze aan de veehouder hoeveel jongvee hij wil afmesten op het bedrijf. Alle jongvee afmesten met behoud van het huidige bedrijfsquotum lijkt economisch nog het meest aantrekkelijk. De oppervlakte van het bedrijf neemt dan toe tot 30 hectare. Het netto-bedrijfsresultaat blijft echter negatief, namelijk f 1.800 per hectare. Om ook economisch duurzaam te zijn en een basisinkomen op te leveren, moet het bedrijf uitbreiden tot 55 hectare.

Besluit

Een gangbaar graasveebedrijf kan niet afdoende worden aangepast aan de belangen van milieu binnen de bestaande bedrijfsstructuur. Het heeft nauwelijks voldoende omvang om een basisinkomen te realiseren, zelfs onder de huidige omstandigheden van een beschermende markt en een bovenmatige veebezetting. Doorvoering van het duurzame nutriëntenbeheer vergt dus een sterke opschaling van de bedrijven, die het best gerealiseerd kan worden door gebiedsgewijze herinrichting. Meer informatie staat in PR-rapport 143.

Het toetsingsbedrijf in Boekelo (Enschede)